

رویکردهای جدید در روش‌های تحقیق، نیازمند تلاش جدی روش‌شناسان علوم اجتماعی است

صحبت از روش‌های تحقیق، صحبت از راه‌های دستیابی به شناخت است. روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، روش‌های انطباق آگاهی با شناخت است. این موضوع راه‌ها و شیوه‌های مختلفی دارد. به خصوص در دنیای مدرن امروز.

عصر امروز عصر ارتباطات و جامعه‌ی امروز به واسطه‌ی همین ارتباطات جامعه‌ی دانایی نامیده شده است. رشد فزاینده‌ی فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعات و حرکت به سوی جامعه‌ی اطلاعاتی و تغییرات عمیقی که در زندگی انسان‌ها ایجاد شده، حوزه‌های گوناگون آموزش، علوم، فرهنگ، تبلیغات و سایر ساخت‌های زیستی را متحول ساخته و جهان را با انواع چالش‌ها و مسائل پیچیده‌ی جامعه‌ی اطلاعاتی روبه‌رو کرده است. درضمن این واقعیت را نیز نمی‌توان انکار کرد که بهره‌برداری از مزایای فناوری‌های نوین ارتباطی و ایجاد آگاهی عمومی در مورد قابلیت‌های آن هم می‌تواند برای بالا بردن سطح زندگی مردم و افزایش توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی سودمند باشد و هم به تشدید نابرابری‌ها، محرومیت‌ها و تفاوت‌های اجتماعی اقتصادی موجود بین کشورها و داخل کشورها منجر شود. قطعاً جامعه‌ی جدید با تأکید بر حضور رسانه و نقش‌آفرینی آنها در حیات اجتماعی، شکل گرفته است. وسایل ارتباطی مهم‌ترین نقش را در شکل‌دهی باورها، افکار، عقاید و آگاهی‌ها دارند. رسانه، امروز جزء اصلی زندگی افراد است. افراد جامعه به وساطت رسانه نسبت به واقعیت‌های بیرونی و رویدادها آگاه می‌گردند. طیف و سطح عمل این رسانه‌ها متفاوت است. برخی قدیمی، برخی مدرن‌اند، برخی محدود و برخی دیگر متنوع‌اند، برخی دارای تکنولوژی ساده و برخی دارای تکنولوژی پیچیده‌اند، آنچه در اینجا مورد توجه است، این است که شناخت ادراکات شکل گرفته به وسیله‌ی رسانه‌ها یا خارج از آن نیاز به روش‌ها و تکنیک‌های مقتضی





برای شناخت این ادراکات دارد که روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی و ارتباطات این کارکرد را دارند.

آنچه که در این وادی اهمیت دارد، شیوه‌های شناخت آراء، عقاید و افکار آحادی است که در این اجتماع زندگی می‌کنند و آگاهی‌ها و تفکرات ایشان به واسطه‌ی رسانه‌ها شکل می‌گیرد. چه روش‌هایی برای سنجش این افکار باورها و عقاید وجود دارد؟ شیوه‌های بهره‌برداری از آن چیست؟ و چه مراحل برای دستیابی به آن باید طی شود؟ چگونه می‌توان سطوح آن را سنجید؟ و...

روش‌های مختلف مورد استفاده، اعم از توصیفی و تبیینی، با همه‌ی رویکردهای موجود در آن نظیر همبستگی، موردی و... با همه‌ی روش‌های موجود نظیر پیمایشی، آزمایشی، تحلیل محتوا، روش مشاهده‌ی میدانی، روش مصاحبه‌ی عمقی و... برای پاسخ به ضرورت‌های شناخت افراد به وجود آمده‌اند.

از نکات حائز اهمیت این است که آنچه برای شناخت دیدگاه‌ها و زمینه‌های مورد بررسی در عرصه‌ی اجتماع مورد نیاز محققان کشور است، عمدتاً از طریق ترجمه و استفاده از آثار دیگران وارد شده است. به عبارت دیگر تولید روش‌های شناخت در حوزه‌ی علوم اجتماعی از طریق روش‌های شناخته شده در خارج از کشور بوده است و کمتر می‌توان روشی را در این عرصه شناخت که از طریق محققان و صاحب‌نظران حوزه‌ی علوم اجتماعی کشور تولید و مورد بهره‌برداری قرار گرفته باشد و این امر ضرورت توجه به فعالیت گسترده‌تر و عمیق‌تر در حوزه‌های روش‌های تحقیق را می‌طلبد، تا امکان توجه به رویکردهای بومی در این عرصه را فراهم آورد.

سید رضا نقیب السادات

